

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИДЖИТАЛІЗАЦІЇ

ГЛАДКИЙ Олег

Національний університет «Львівська політехніка»

<https://orcid.org/0009-0004-3912-6409>

e-mail: hladkyi@ukr.net

У статті у фокусі уваги перебувають питання визначення проблем, а також окреслення перспектив інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Вказано на те, що інноваційний розвиток бізнесу в Україні й до повномасштабної війни не характеризувався належною стабільністю, однак в умовах критично високого рівня нестабільності, обумовленої війною, як посилилася дія чинників – дестимуляторів, так і з'явилися нові труднощі і перешкоди налагодження та активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств. На таких засадах метою дослідження визначено ідентифікацію проблемних аспектів та обґрунтування перспектив забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств в умовах диджиталізації. Аргументовано на тому, що головними перешкодами відновлення та примноження обсягів інноваційної діяльності підприємств в умовах кризи залишаються: труднощі в формуванні інвестицій, висока вартість залучення фінансових ресурсів, брак кваліфікованих кадрів, «відірваність» освіти і науки від реального виробництва, відсутність прогресивних технологій, занепад ринку інтелектуальної власності і т. п. Доведено, що перспективи активізації інноваційної діяльності вітчизняних підприємств слід тісно пов'язувати з чинниками цифрової трансформації економіки та суспільства, а також з удосконаленням систем менеджменту бізнесу в сфері розробки й впровадження передових технологічних інновацій, розвитком інноваційної інфраструктури, активізацією програм співпраці з суб'єктами ІКТ, інноваційно-технологічної екосистеми, освітніми закладами та науково-дослідними установами.

Ключові слова: менеджмент, управління підприємствами, інноваційний розвиток, цифрові трансформації, цифровізація, диджиталізація, підприємства, цифрові технології, цифрове середовище, матеріально-технічне забезпечення.

PROBLEM ASPECTS AND PROSPECTS OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE UNDER THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

HLADKYI Oleh

Lviv Polytechnic National University

The article focuses on issues of defining problems, as well as outlining prospects for innovative development of domestic enterprises. It is pointed out that the innovative development of business in Ukraine was not characterized by adequate stability even before the full-scale war, however, in the conditions of a critically high level of instability caused by the war, as the effect of disincentive factors increased, so did new difficulties and obstacles to the establishment and activation of innovative activities of domestic enterprises. Based on these principles, the purpose of the study is to identify problematic aspects and substantiate the prospects for ensuring the innovative development of domestic enterprises in the conditions of digitalization. It is argued that the main obstacles to the recovery and increase of innovative activity of enterprises in crisis conditions remain: difficulties in attracting investments, the high cost of attracting financial resources, the lack of qualified personnel, the "detachment" of education and science from real production, the lack of advanced technologies, the decline of the market intellectual property, etc. It has been proven that the prospects for the activation of innovative activities of domestic enterprises should be closely linked to the factors of digital transformation of the economy and society, as well as to the improvement of business management systems in the field of development and implementation of advanced technological innovations, development of innovative infrastructure, activation of cooperation programs with ICT entities, innovative technological ecosystem, educational institutions and research institutions. The impact of digitalization is constantly increasing and to which enterprises need to adapt qualitatively, which requires the development and implementation of new approaches to improving the management system, where the impact of digital transformation factors will be taken into account first of all. Digitalization and digitization technologies are being implemented on an ever larger scale and cover vital areas of business development and are critically important in the development of new types of activities. Solving the tasks of increasing the efficiency of providing digital technologies from the management of the enterprise requires improving the management system, which will be focused on identifying and assessing the impact of digitalization and digitization factors.

Key words: management, enterprise management, innovative development, digital transformation, digitalization, digitization, enterprises, digital technologies, digital environment, material and technical support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

На сьогодні константою слід вважати прямі й безпосередні зв'язки між якісною і повноцінною інноваційною діяльністю суб'єктів господарювання та зміцненням їх конкурентоспроможності, що слугує безпосереднім чинником та вектором розвитку. Впровадження передових інновацій дозволяє вивести на ринок принципово нову продукцію, створивши, таким чином, нові ринкові сегменти та обумовивши новий

попит, істотно покращити якість існуючої продукції, що безпосередньо забезпечує нарощення обсягів її виробництва та реалізації, знизити витрати виробництва і наростити прибуток та рентабельність, інтенсифікувати виробничі процеси за існуючих чи навіть нижчих витрат.

В умовах всеохопної цифровізації відкриваються нові можливості для продукування і поширення прогресивних інформаційно-комунікативних технологій, які зараз охоплюють практично всі види діяльності. Таким чином, актуалізується завдання, з одного боку, визначення труднощів і перешкод, а, з іншого боку, аргументації рішень, спрямованих на нарощення обсягів та підвищення рівня ефективності здійснення інноваційно-технологічної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, включно зі зростанням соціальної та економічної результативності заходів у цій царині.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Інновації – це прямий шлях до зростання. Відтак, існує постійний запит з боку і бізнесу, і владних структур на ідентифікацію шляхів, засобів та інструментарію стимулювання активізації, нарощення обсягів та масштабування ефективності інноваційно-технологічної діяльності суб'єктів господарювання, зокрема в реальному секторі національної / регіональної економіки.

Попри те, в умовах активної цифрової глобалізації світу, значимість технологічних інновацій у цій сфері зростає в рази і це змінило фокус та обумовило потребу в нових дослідженнях в цій сфері.

Проблематика цифрової трансформації економіки та суспільства, ролі та взаємозв'язків цифровізації з інноваційно-технологічним поступом економіки й суспільства гостро актуальна, відповідно, знайшла своє відображення в чисельних наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Можна виокремити результати наукових пошукувань таких науковців, як М. Варламова [1, с. 251-260], Т. Васильців [2, с. 52-57; 16, с. 14-19], М. Вейл [18, с. 45-53], С. Вернер [18, с. 45-53], О. Гарафонова [5, с. 85-90], Л. Горбунова [4, с. 161-166], Т. Городня [2, с. 52-57], О. Гудзь [6, с. 248-254], О. Гусєва [11, с. 20-25], Ю. Дем'янова [1, с. 251-260], Н. Длугунович [7, с. 131-138], Г. Жосан [4, с. 161-166; 7, с. 44-52], К. Клименко [9, с. 13-18], І. Кравчук [10], С. Лавриненко [10], С. Легомінова [11, с. 20-25], Р. Лупак [2, с. 52-57; 12, с. 79-94; 16, с. 14-19], В. Маковій [6, с. 248-254], О. Міщенко [13, с. 47-51], П. Норвіг [17, с. 14-34], Л. Проданова [14, с. 45-60; 15, с. 115-126], А. Спектор [17, с. 14-34], О. Томчук [14, с. 45-60], Ю. Форкун [7, с. 131-138], К. Шерстюкова [15, с. 115-126], Т. Штець [16, с. 14-19] та інших.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри зазначене, в умовах повномасштабної війни з'являються нові перешкоди, а також виклики інноваційно-технологічного розвитку підприємств і організацій. Нові труднощі обумовлюють й потребу в застосуванні нових підходів для їх усунення. У зазначеному полягає предмет дослідження, що залишається на нині не вирішеним.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є ідентифікація проблемних аспектів та обґрунтування перспектив забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств в умовах диджиталізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У підсумку узагальнення результатів наукових досліджень, а також численнях експертних і соціологічних зрізів можна вести мову про наступні проблемні аспекти інноваційного розвитку вітчизняних підприємств, причому до повномасштабної війни та в сучасних умовах високого рівня соціально-економічної нестабільності (рис. 1).

Ці та інші перешкоди істотним чином заважають не тільки розвитку, але й на загал відновленню інноваційної та науково-технологічної діяльності представників українського бізнесу. Відтак, як підприємствам, так і органам державного управління слід працювати над усуненням цих вад, а також над задіянням та підсиленням чинників, які забезпечать збільшення уваги до інновацій та прогресивних технологічних і скерування їх на інноваційно-технологічне зростання вітчизняного бізнесу (рис. 2). Більше того, існують як можливості, так і гостра необхідність в концентрації над технологічними інноваціями безпосередньо в інформаційно-комунікаційній сфері.

Своєчасність висунення проблеми, яка досліджується, набагато важливіша, коли йдеться про відновлення темпів інноваційно-технологічного розвитку українських підприємств у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Це сприяє поширенню цифрової трансформації в економіці та суспільстві, а також розвитку і впровадженню інноваційних технологій. Ці аспекти дуже актуальні в контексті глобальної економіки і стратегічних планів розвитку провідних вітчизняних корпорацій.

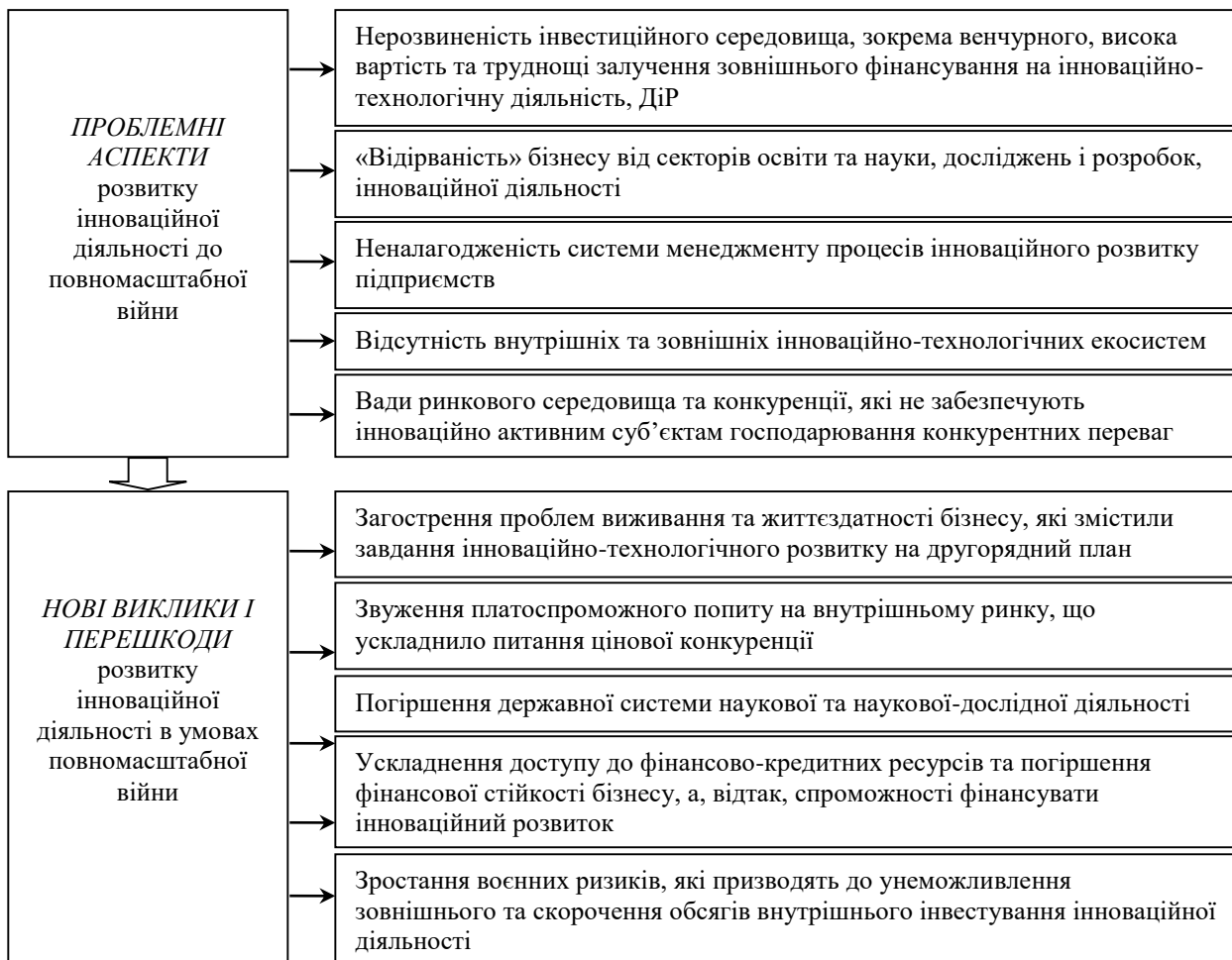

Рис. 1. Проблемні аспекти інноваційного розвитку українських підприємств на сучасному етапі
Джерело: авторська розробка.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Як відомо, інноваційна активність вітчизняного бізнесу в новітній економічній системі України є не високою. Зокрема, до її системних і традиційних перешкод можна віднести: нерозвиненість інвестиційного середовища, зокрема венчурного, високу вартість та труднощі залучення зовнішнього фінансування на інноваційно-технологічну діяльність, ДіР, «відірваність» бізнесу від секторів освіти та науки, досліджень і розробок, інноваційної діяльності, неналагодженість системи менеджменту процесів інноваційного розвитку підприємств, відсутність внутрішніх та зовнішніх інноваційно-технологічних екосистем, вади ринкового середовища та конкуренції, які не забезпечують інноваційно активним суб'єктам господарювання конкурентних переваг.

У доповнення до зазначених перешкод в умовах критично гострої соціально-економічної нестабільності, обумовленої повномасштабною війною, до труднощів організації та здійснення інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання додалися проблеми загострення питань виживання та життєздатності бізнесу, які змістили завдання інноваційно-технологічного розвитку на другорядний план, звуження платоспроможного попиту на внутрішньому ринку, що ускладнило питання цінової конкуренції, погіршення державної системи наукової та наукової-дослідної діяльності, ускладнення доступу до фінансово-кредитних ресурсів та погіршення фінансової стійкості бізнесу, а, відтак, спроможності фінансувати інноваційний розвиток, зростання воєнних ризиків, які призводять до унеможливлення зовнішнього та скорочення обсягів внутрішнього інвестування інноваційної діяльності.

Всі ці проблемні аспекти потребують свого подолання заради відновлення обсягів, а також істотної ефективізації інноваційно-технологічної діяльності у підприємницькому секторі національної економіки України. Цьому сприятимуть такі дії, як перебудова організаційно-управлінських систем бізнесу, створення центрів інноваційно-технологічного розвитку, активізація обсягів та нарощення масштабів співпраці з освітніми і науково-дослідними організаціями, інноваційними фірмами, залучення венчурного капіталу, пошук і задіяння внутрішніх джерел інвестування та фінансування інноваційної діяльності, створення та

участь у високотехнологічних кластерах, індустріальних парках тощо, розвиток власного інтелектуально-кадрового забезпечення інноваційно-технологічного розвитку підприємств.

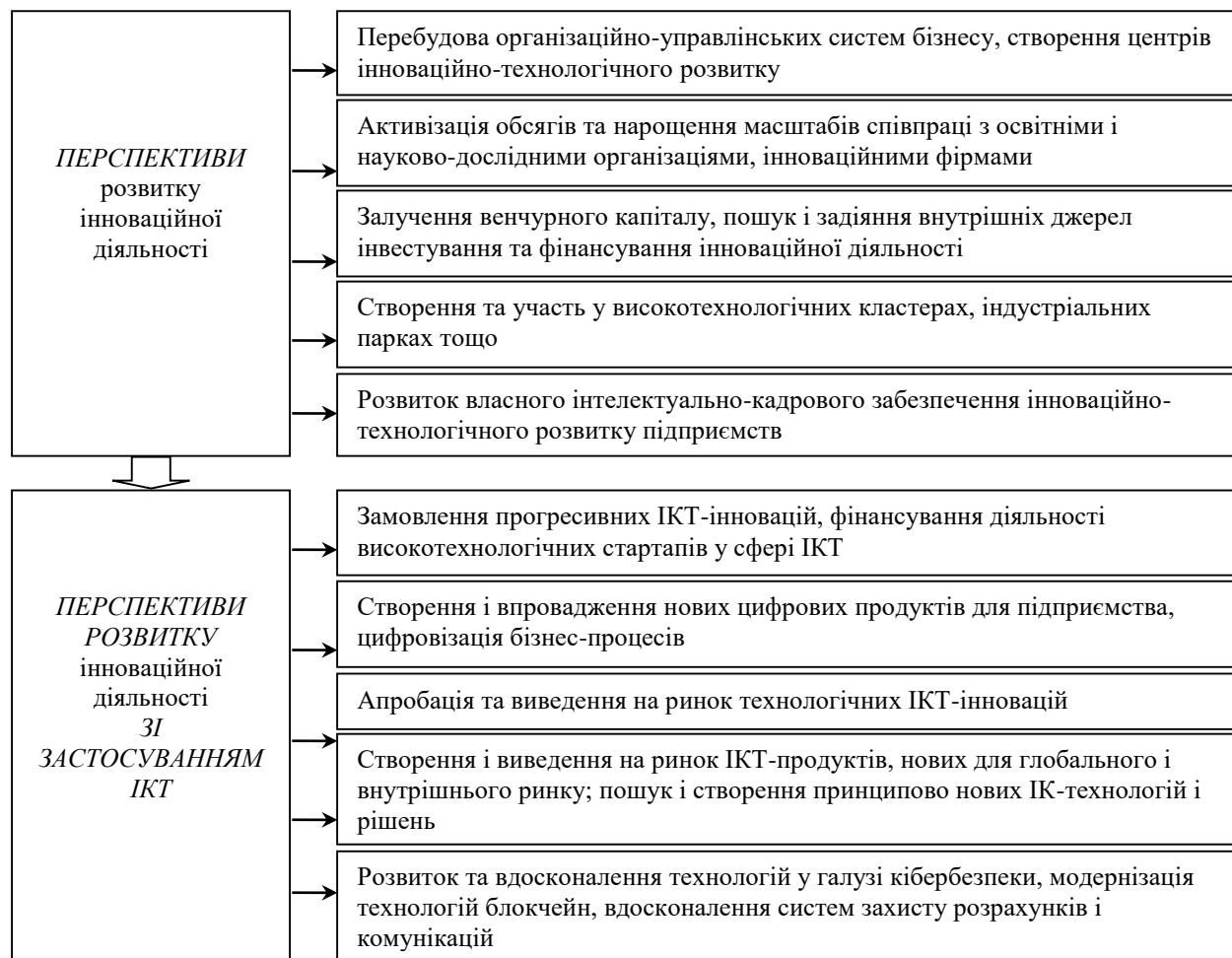

Рис. 2. Перспективи інноваційного розвитку українських підприємств в умовах диджиталізації
Джерело: авторська розробка.

Слід додати, що в умовах цифровізації перед вітчизняними підприємствами з'являються нові можливості, обумовлені створенням, впровадженням і активним поширенням у господарській практиці високотехнологічних ІКТ-інновацій. Для цього слід здійснювати замовлення прогресивних ІКТ-інновацій, фінансування діяльності високотехнологічних стартапів у сфері ІКТ, забезпечити створення і впровадження нових цифрових продуктів для підприємства, цифровізація бізнес-процесів, апробувати та виводити на ринок технологічні ІКТ-інновації, ІКТ-продукти, нові для глобального і внутрішнього ринку, здійснювати пошук і створення принципово нових ІК-технологій і рішень сфери ІКТ, розвивати та вдосконалювати технології у галузі кібербезпеки, модернізації технологій блокчейн, вдосконалення систем захисту розрахунків і комунікацій.

Перспективи подальших досліджень доречно пов'язати із визначенням механізмів та інструментів забезпечення адаптації підприємств до динамічних умов диджиталізації, що передбачатиме осучаснення системи управління, ресурсного забезпечення та інших процесів, де базисом виступає впровадження цифрових технологій та формування внутрішнього цифрового середовища.

Література

1. Варламова М., Дем'янова Ю. Основні тенденції диджиталізації у глобальному вимірі. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 63. № 2. С. 251-260.
2. Васильців Т. Г., Городня Т. А., Лупак Р. Л. Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій. *Інтелект XXI*. 2017. Вип. 1. С. 52-57.
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам і забезпечення економічної безпеки України. *Економіка України*. 2021. № 2. С. 32-51.

4. Гарафонова О., Жосан Г. Діджиталізація та автоматизація бізнес-процесів: відмінність дефініцій та місце в менеджменті підприємства. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 15. С. 161-166.
5. Горбунова Л. М. Інформаційні технології в управлінні бізнес-процесами. *Економіка регіону*. 2019. № 3. С. 85-90.
6. Гудзь О. Є., Маковій В. В. Розроблення стратегії Digital-трансформації підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 248-254.
7. Длугунович Н. А., Форкун Ю. В. Система комунікаційної діяльності в ІТ-компаніях. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Інформаційні системи та мережі. 2017. № 872. С. 131-138.
8. Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 1. Ч. 2. С. 44-52.
9. Клименко К. В. Діджиталізація як інноваційний розвиток підприємств: досвід України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 4. Том 3. С. 13-18.
10. Кравчук І. І., Лавриненко С. О. Управління знаннями та бізнес-комунікаціями – актуальні тренди інноваційного розвитку сучасних організацій. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/6.pdf
11. Легомінова С. В., Гусєва О. Ю. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2018. № 1(23). С. 20-25.
12. Лупак Р. Напрями реалізації потенціалу сектора інформаційно-комунікаційних технологій у контексті забезпечення якісних характеристик функціонування внутрішнього ринку та розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Галицький економічний вісник*. 2019. Том 60. № 5. С. 79-94.
13. Міщенко О. І. Автоматизація бізнес-процесів в умовах діджиталізації економіки. *Економіка та держава*. 2020. № 2. С. 47-51.
14. Проданова Л. В., Томчук О. В. Економічна політика підтримки розвитку ІТ-сфери. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1. С. 45-60.
15. Проданова Л. В., Шерстюкова К. Ю. Особливості розвитку інформаційного бізнесу та підприємництва в Україні. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2019. № 4(2). С. 115-126.
16. Lupak R., Shtets T., Vasylytsiv T. General aspects of state policy to ensure the digital transformation of the national economy. *International independent scientific journal*. 2020. № 20. Vol. 2. P. 14-19.
17. Spector A. Z., Norvig P. Digital Transformation and Artificial Intelligence. *California Management Review*. 2020. Vol. 62. № 4. P. 14-34.
18. Weill M., Woerner S. L. Thriving in an Increasingly Digital Ecosystem. *MIT Sloan Management Review*. 2019. Vol. 60. № 2. P. 45-53.

References

1. Varlamova, M., Dem'yanova, Yu. (2020). Main trends of digitalization in the global dimension. *Galician Economic Bulletin*. Vol. 63. no. 2. P. 251-260.
2. Vasylytsiv, T. G., Gorodnya, T. A., Lupak, R. L. (2017). Economic aspects of enterprise diversification using innovative investments. *Intellect XXI*. Issue 1. P. 52-57.
3. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Voloshyn, V. I. (2021). Strategic imperatives of the state policy of countering hybrid threats and ensuring the economic security of Ukraine. *Economy of Ukraine*. no. 2. pp. 32-51.
4. Garafoнова, O., Zhosan, G. (2023). Digitalization and automation of business processes: differences in definitions and place in enterprise management. *Tavriyskyi naukovyi visnyk. Series: Economy*. Issue 15. P. 161-166.
5. Gorbunova, L. M. (2019). Information technologies in business process management. *Economy of the region*. no. 3. P. 85-90.
6. Gudz, O. E., Makovii, V. V. (2018). Development of a strategy for digital transformation of enterprises. *Market infrastructure*. Issue 25. P. 248-254.
7. Dlugunovich, N. A., Forkun, Y. V. (2017). Communication system in IT companies. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*. Series: *Information systems and networks*. no. 872. P. 131-138.
8. Zhosan, G. (2020). The state of development of digitalization in Ukraine. *Economic analysis*. Vol. 30. no. 1. Part 2. P. 44-52.
9. Klymenko, K. V. (2020). Digitalization as an innovative development of enterprises: the experience of Ukraine. *Bulletin of Khmelnytsky National University. Economic Sciences*. no. 4. Vol. 3. P. 13-18.
10. Kravchuk, I. I., Lavrynenko, S. O. (2022). Knowledge management and business communications – current trends in innovative development of modern organizations. *Effective economy*. no. 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/6.pdf
11. Legominova, S. V., Guseva, O. Yu. (2018). Digitalization – as a tool for improving business processes, their optimization. *Economics. Management. Business*. no. 1(23). P. 20-25.
12. Lupak, R. (2019). Directions for realizing the potential of the information and communication technologies sector in the context of ensuring the qualitative characteristics of the functioning of the internal market and the development of the information society in Ukraine. *Galician Economic Bulletin*. Vol. 60. no. 5. P. 79-94.
13. Mishchenko, O. I. (2020). Automation of business processes in the context of digitalization of the economy. *Economy and State*. no. 2. P. 47-51.
14. Prodanova, L. V., Tomchuk, O. V. (2023). Economic policy to support the development of the IT sphere. *Economy and management organization*. no. 1. P. 45-60.

-
15. Prodanova, L. V., Sherstyukova K. Yu. (2019). Peculiarities of the development of information business and entrepreneurship in Ukraine. *Bulletin of the Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev. Series «Economic Sciences»*. no. 4(2). P. 115-126.
 16. Lupak, R., Shtets, T., Vasylytsiv, T. (2020). General aspects of state policy to ensure the digital transformation of the national economy. *International independent scientific journal*. no. 20. Vol. 2. P. 14-19.
 17. Spector, A. Z., Norvig, P. (2020). Digital Transformation and Artificial Intelligence. *California Management Review*. Vol. 62. no. 4. P. 14-34.
 18. Weill, M., Woerner, S. L. (2019). Thriving in an Increasingly Digital Ecosystem. *MIT Sloan Management Review*. Vol. 60. no. 2. P. 45-53.